

Presentació Oral:

Mobilitzacions del sector agrari

**Valencià: Llauradors de l'arròs en el Parc
Natural de l'Albufera**

**SUSANA GARULO PALAU
JUNY 2012
TREBALL FINAL DE CARRERA**

L'elecció d'aquest tema d'estudi va estar condicionada per la interacció personal amb els actors involucrats. El poble de Sollana ha segut i encara ho és, però en menor mesura un poble dedicat a l'agricultura. El conreu de l'arròs al voltant del Parc Natural de l'Albufera i el cultiu dels cítrics conformen l'estampa del poble.

Acostumada a veure com cada vegada hi ha menys gent que es dedica a l'agricultura quasi tots tenim familiars o coneguts que tenen camps de cultiu al municipi. Me n'he adonat que des de fa un temps cap ací no pare d'escoltar els llauradors queixar-se respecte a la falta de rendibilitat dels cultius.

Quasi insostenible és la situació actual dels llauradors de l'arròs de l'Albufera que des de fa tres anys han vist com el preu de l'arròs ha experimentat una davallada sense motius aparents que la justifique. Es a dir, amb l'equilibri en la producció respecte l'any anterior, la mateixa demanda i qualitat similar, deuria mantenir un preu similar.

És evident que la situació exposada posa de manifest alguna suposada irregularitat en els preus i els llauradors decideixen actuar. Encara que aquests abusos per part de les grans indústries arrosseres són difícils de provar, els llauradors emprenen accions legals mitjançant l'associació de llauradors a la que pertanyen.

Aquesta situació va encetar la meua curiositat i em vaig formular se següent pregunta:

“Quines formes d'organització i mobilització empren els productors de la conca Mediterrània en especial els llauradors d'arròs de l'Albufera de València per aconseguir viabilitat dels seus productes al mercat europeu?”

Dit d'altra manera, l'objectiu del meu treball és determinar quin grau d'efectivitat aconseguixen els llauradors amb els diferents tipus de mobilitzacions. Per exemple la reivindicació dels llauradors de millora dels preus de l'arròs, ha aconseguit els seus objectius?

De tota manera, alguns dels objectius secundaris que clarifiquen l'objecte d'estudi són:

- L'identificació d'interessos comuns dins del col·lectiu de productors d'arròs de l'Albufera.
- Tipus d'associacions i mobilitzacions dels productors, de quina manera es desenvolupen i quin grau d'efectivitat aconseguixen.

L'anàlisi es mou al terreny de la sociologia i per tant l'estudi abraça les relacions socials. Per aprofundir en el tema s'ha obert la porta a un dels autors que més s'ha

interessat en la matèria, Charles Tilly va desenvolupar els models alternatius d'acció col·lectiva amb noves estratègies d'investigació històrica.

La nova perspectiva de Tilly rau en considerar l'acció col·lectiva com un concepte dinàmic que emmarca en el mateix model dos tipus d'anàlisi social: les explicacions causals que interpreten l'acció com els resultat de forces externes a l'individu o al grup, i les intencionals on l'acció és el resultat de l'elecció dels actors.

Així en la nostra investigació s'han tingut en compte totes aquelles accions realitzades pels llauradors de l'arròs de l'albufera de València resultants de l'anàlisi social que implica les explicacions causals i les explicacions intencionals.

Per tant les explicacions causals queden definides per:

El sistema econòmic de mercat, El sistema polític agrari autonòmic, espanyol i comunitari més conegut com PAC. Les condicions del terreny agrari, i les Unitats de producció rural minifundistes.

La segona part de l'anàlisi compren les explicacions intencionals, es a dir l'elecció dels actors que parteix en el seu inici per definir el grup d'interessos i necessitats comunes dels llauradors que han d'activar el maquinari per engegar les accions col·lectives.

Charles Tilly va millorar els models d'acció col·lectiva respecte altres autors com Durkheim al donar-li una nova perspectiva i considerar a més de l'interès i l'oportunitat l'anàlisi de l'organització i la mobilització.

Prenent com a base les teories de Charles Tilly l'estudi ha intentat esbrinar la gènesi, l'organització i la mobilització col·lectiva que facilita als individus dur a terme les seues intencions. Però sempre tenint en compte com canvis estructurals influencien en la mobilització col·lectiva en tot el procés generant noves oportunitats per actuar.

Els conceptes dinàmics que te en compte el "**Model de Mobilització**" són:

Articulació d'Interessos Comuns: Les agrupacions de llauradors amb interessos comuns es consoliden entre els individus després de valorar els avantatges i desavantatges de realitzar accions col·lectives o individuals.

L'Organització: Es tracta de la infraestructura que adopta el grup bé siga formal (identitat comuna, estructura unificada, programes) o informal (xarxes socials), on la seua funció serà canalitzar l'acció col·lectiva.

La Mobilització: El grup adquireix els recursos necessaris per a passar a l'acció, amb la possibilitat d'incrementar les reclamacions del grup atorgant-li potencial front altres grups en el cas que existixquen. La capacitat de mobilització dependrà de l'existència d'un programa d'acció que s'identifiqués amb els interessos individuals.

Finalment els últims factors dinàmics que hem considerat, Tilly els emmarca en el "Model Polític". Una cosa és la capacitat d'actuar i altra és aconseguir els incentius i oportunitats per a l'acció, així el model polític considera les relacions externes entre grups que poden estar o no integrats en l'ordre polític. Els dos factors relacionat amb el model polític són:

L'Estructura d'Oportunitat i les Relacions de Poder: Si tenim en compte que la protesta sempre es produeix de forma dialèctica, veurem que l'acció col·lectiva pot posar en evidència les debilitats de l'oponent augmentant així les oportunitats del propi grup, però tenint en compte la possibilitat d'augment de repressió per part del govern. Els elements que componen l'oportunitat política són el poder (que manifesta la prevalença dels interessos d'un grup sobre els d'altre), la repressió/facilitament (el major o menor cost de l'acció col·lectiva després de la interacció) i l'oportunitat/amença (el grau en que els grups adversaris, inclòs el govern, es dobleguen a les reclamacions).

També és important assenyalar les formes d'acció col·lectiva que descriu Tilly:

L'acció Reactiva: Defensen els seus interessos front a pressions externes, els drets reclamats s'han establert, però després s'han retirat.

L'acció Proactiva: Quan es reclamen beneficis anunciats o es reclamen nous beneficis (vagues i manifestacions).

El desenvolupament del treball rau en obtenir de les entrevistes la informació relacionada amb tots els conceptes que hem esmentat i componen el marc teòric.

Hem tingut en compte el dinamisme de l'acció col·lectiva mitjançant les explicacions causals i intencionals, així les explicacions causals definides per al nostre sistema d'anàlisi com ja hem dit són:

L'actual **sistema econòmic de mercat** que afecta directament al llaurador de l'arròs, les **condicions del terreny** que limita l'actuació del llaurador a les terres pel fet per exemple de pertànyer al Parc Natural, la **Política Agrària Comuna** que determina les subvencions del cultiu i la producció i també la **producció minifundista** són factors

que també formen part de la llista d'interessos comuns del col·lectiu de llauradors de la zona per a començar a posar en marxa els mecanismes per a les mobilitzacions.

Per altra banda les explicacions intencionals abracen:

L'articulació d'interessos comuns que comprenen les qüestions que afecten directament al llaurador per a donar pas a l'organització.

L'organització que tractarà els tipus d'organització existents, perquè són eixes i no altres, si hi ha diverses i com funcionen.

Les mobilitzacions emprades pel col·lectiu de llauradors que varien quan interaccionen les relacions socials.

Finalment hem tingut en compte per arrodonir el model d'anàlisi el "**Model Polític**" on veurem els resultats de les mobilitzacions mitjançant l'estructura d'oportunitat i les relacions de poder. Han aconseguit influir les mobilitzacions en l'esfera política? Quina és la percepció del llauradors de l'efecte de les mobilitzacions?

Per tant si reflexionem sobre la nostra problemàtica d'estudi i el model teòric emprat hem de tenir presents les següents hipòtesis de treball:

Els llauradors de l'Albufera tenen suficients recursos per mobilitzar-se i tenir una incidència important a la PAC o fins i tot aconseguir normatives que regulen una distribució més equitativa dels marges comercials en el total de la cadena alimentària.

La determinació d'interessos comuns dels llauradors afavoreix la participació dels llauradors en les associacions que els representen: La baixada generalitzada del preu de l'arròs mobilitza als llauradors.

Per a dur a terme el nostre estudi hem considerat la recollida de dades des de la perspectiva fenomenològica, hem considerat els fenòmens socials des de la òptica de les persones involucrades, la realitat és la que perceben eixes persones.

Els textos seleccionats són pràcticament en la seua totalitat articles de la revista "Agricultores i Ganaderos" editada per l'Associació Valenciana D'Agricultura. Els llauradors sobretot reben informació de les diverses mobilitzacions que promou l'associació, també de la participació, de l'impacte social que provoquen i de la seua repercussió en els interessos del llaurador.

Les entrevistes en profunditat propicien un model de conversa obert evitant l'intercanvi formal de preguntes i respostes que augmenta la qualitat de la informació obtesa. El

més complicat de les entrevistes és extreure els sentiments dels entrevistats o les actituds dels participants en el context de l'anàlisi.

Les entrevistes realitzades no són nombroses però sí intenses. S'han realitzat les entrevistes de un llaurador de Sollana membre actiu de l'associació AVA, el president de la cooperativa de Sollana, el representant de l'associació Valenciana d'Agricultura, i el propietari d'un xicotet molí del poble de Sollana. La impossibilitat de realitzar l'entrevista al representant de l'administració que hi participa en les polítiques agràries deixa descobert l'àmbit de representació del poder, però hem optes algunes declaracions provinents dels polítics copsades als articles de la revista "Agricultores i Ganaderos" que tenen accés als representants de l'administració.

Després del primer anàlisi vaig decidir fer algunes entrevistes més a llauradors d'altre cultiu, concretament cítricultors per les coincidències que vaig trobat amb la finalitat de incloure les seues impressions com exemple d'altre tipus de mobilització per a problemes similars.

Qualsevol activitat que es realitze en una societat està sotmesa a canvis condicionats pels canvis socials. El cultiu de l'arròs en la zona de l'Albufera pot ser va ser introduïda pels romans i des de entonces aquest conreu no ha deixar de cultivar-se.

Allà per la dècada dels anys 60 el procés d'industrialització provoca un desplaçament d'importància de l'agricultura que queda en una situació delicada. A l'actualitat els diferents factors externs que hem considerat que influencien són:

El sistema econòmic de mercat instaurat a l'actualitat perjudica sèriament els llauradors de l'Albufera, l'existència de competència internacional implica que grans productors com els països asiàtics amb grans extensions i mà d'obra barata puguen oferir al mercat europeu arròs més barat que el produït a l'Albufera.

La Política Agrària Comuna creada inicialment per garantir l'abastiment d'aliments per a la població tenia garantit el alt pressupost de la UE que subvencionava la producció. Però la sobreproducció va propiciar el canvi cap a polítiques centrades en el mercat que desfavoreixen els cultius mediterranis.

Les condicions del terreny agrari influencien degut a que les terres de cultiu de l'Albufera són zones que pertanyen a un parc natural i hi ha un gran control dels fitosanitaris i abonaments que provoquen un augment de les despeses dels llauradors. També influencia la qüestió de protecció de l'avifauna del parc, sobretot els ànecs però que poden saquejar una collita en una nit.

La qüestió de producció rural minifundista també és considerada per el llaurador com un problema. Aquest tipus de producció incrementa les despeses.

Fins ací he esmentat els factors externs que afavoreixen l'organització i mobilització dels llauradors i ara parlaré dels factors interns comuns entre llauradors i que compren l'articulació d'interessos, l'organització, mobilització i per acabar el model polític.

Els principals interessos que m'he trobat després d'analitzar amb cura les entrevistes són els següents:

- Aconseguir una millora dels preus de l'arròs per obtenir beneficis atorgant així a l'agricultura possibilitats de subsistència, ja que actualment subsisteix gràcies a les subvencions.
- Evidències de manipulació en els preus de l'arròs per part dels industrials és un factor important de cohesió del col·lectiu de llauradors per agrupar-se i mitjançant les institucions de l'estat es a dir, la via judicial, mobilitzar-se.
- La falta de confiança per part dels llauradors en les institucions degut per exemple a la legislació que ha de vetllar pels interessos dels llauradors mantenint l'estabilitat de preus, i per ara no hi ha actuació de les institucions.
- Les càmeres Agràries de caràcter estatal no deixaren d'existir però perden les funcions de representació, reivindicació i negociació en la defensa d'interessos professionals i socioeconòmics dels agricultors i ramaders.
- El llaurador de manera individual té pocs recursos i l'actuació passa per l'associació per a la reivindicació.
- Regular els intercanvis comercials amb països tercers és una de les qüestions que demana el llaurador a la UE.
- No dedicar-se a l'agricultura com a primera activitat econòmica pot minvar l'interès per defensar els interessos comuns degut a la diversitat en les preferències dels individus.
- La reforma de la Política Agrària Comuna preveu una disminució de les ajudes al llaurador comunitari.

Respecte a l'apartat d'organització m'he centrat en l'associació AVA (Associación Valenciana de Agricultores) perquè les cooperatives i SAT's (Societats Agràries de Transformació) tenen un caire relacionat amb la producció.

Però abans de parlar-ne directament de AVA fem una parada en les diferents organitzacions que han existit.

La Càmera Agrària o el Sindicat Arroser són algunes de les associacions de les que hem sentit parlar a alguns dels nostres entrevistats. Remunten el seu origen l'any 1890. Bàsicament les Càmeres Agràries feien funcions de consulta, col·laboració i servei encara que fins els anys 70 també feien funcions de caràcter sindical. A partir dels anys 80 i degut als canvis polítics de l'època (procés de democratització) s'intenta desprendre a les Càmeres del seu caràcter sindicalista.

Cap a finals de la dècada del anys 70 surt AVA, associació que es dedica a:

- Defensar els interessos dels llauradors i ramaders valencians.
- Oferir assessorament tècnic, jurídic, fiscal i laboral.

Els tipus d'accions que realitza l'associació també ha evolucionat al llarg de l'existència de l'associació. AVA ha anat adaptant-se als canvis socials produïts al llarg dels anys. Cada vegada es realitzen menys manifestacions degut al cost d'aquestes mobilitzacions per als actors i també a la falta de confiança en l'efectivitat o perquè realment el conreu de l'arròs no representa en la major part dels llauradors l'activitat econòmica de primera opció propiciat per la poca rendibilitat.

AVA intenta posar en marxa altres vies d'acció. En gran mesura es tracta d'influenciar en els organismes on s'assessora i es prenen decisions relacionades amb l'agricultura. També ha enviat l'associació diverses delegacions a Europa per defensar davant el parlament europeu els interessos dels llauradors valencians i transmetre els desequilibris dins la cadena agroalimentària i la necessitat de modificar la PAC per a resoldre les desigualtats.

Ara us parlaré de les diverses mobilitzacions realitzades mitjançant la col·lectivitat principalment de l'organització d'AVA. no està predeterminada i pot evolucionar de diferents maneres depenent del curs que prenguen els diferents factors interns i externs involucrats.

- Un cas important que afecta al llaurador és la falta de recursos per a lluitar contra la suposada imposició de preus de les grans empreses que manufacturen el producte des de la matèria primera.

Els llauradors traslladen a l'Associació d'Agricultors Valencians (AVA) les seues sospites. AVA mobilitza a tots els associats de la "Sectorial de l'Arròs". Els demana les factures de liquidació de dos anys i comprova una disminució del preu de l'arròs en el 2009 comparat amb el 2008 sense explicació.

- L'Associació Agrícola Valenciana AVA amb els productors associats es planteja la possibilitat de denunciar el cas al Tribunal de Competència i s'estudia la possibilitat d'intentar saber d'on ha sortit el consens de preus, es a dir, l'origen. mobilització judicial a través de les institucions de l'Estat.
- Enviament d'una delegació a Europa per a deixar palès de primera mà les propostes de reforma de la nova PAC: L'establiment d'un codi de bones pràctiques comercials, creació d'organismes de control que puguen garantir el respecte dels acords i la creació d'un observatori de preus amb l'objectiu fonamental d'aconseguir una distribució més equilibrada dels marges comercials dins de tota la cadena agroalimentària serien un avanç.

Els nous tipus de mobilització repercuteix en un augment del grau d'eficàcia alhora d'aconseguir allò que reivindiquen.

Un exemple d'altre tipus de mobilització és el realitzat per el sector cítricola mitjançant l'associació AVA. L'anomenada "Marcha Verde" on els llauradors han recorregut a peu els trajectes entre diverses localitats al llarg de tota la comunitat, finalitzant amb concentracions a València i Madrid. El fet de descriure aquesta mobilització que no correspon al sector de l'arròs rau en que l'origen de la problemàtica dels cítrics és similar a la del arròs.

La baixa rendibilitat dels cítrics, l'elevat abandó del camp, el minifundisme i les negatives repercussions de les polítiques de la UE coincideixen pràcticament amb els factors de cohesió esmentats en la problemàtica dels llauradors de l'arròs.

Davant de la situació que pateixen els llauradors, hi ha canvi d'estratègies. D'exigir mesures a les institucions passen a organitzar-se per si mateixos:

- Creació de la Denominació D'Origen "Arroz Valencia", hui és una realitat que dona una imatge de qualitat i garanteix l'origen d'aquest arròs encara que no repercuteix gaire en la rendibilitat.
- Creació d'una cooperativa on els llauradors participaren com a socis i les seues terres serien com participacions d'un total que seria treballat i gestionat per la cooperativa.

Al llarg de tot l'anàlisi hem vist la necessitat del llaurador de l'arròs de l'Albufera d'organitzar-se per si mateixos degut a que s'han sentit desatesos per l'Estat. Les diverses mobilitzacions com la judicial a través d'institucions de l'Estat no ha aconseguit canvis satisfactoris.

Altres tipus de mobilització com la proposta legislativa a Europa es pot considerar a hores d'ara tot un èxit, amb ella les necessitats d'un xicotet col·lectiu com és els llauradors del Parc Natural de l'Albufera aconseguixen almenys ser escoltats.

Ser escoltats no significa que acaben aconseguint les seues intencions perquè també influencien altres factors. Segons Tilly hi ha una interacció entre diversos grups de pressió (també hi ha altres grups amb altres necessitats) i interaccionen entre ells però també amb el poder de l'Estat.

Les manifestacions són mobilitzacions que els llauradors havien utilitzat en èpoques anteriors però a hores d'ara és perceben com a inútils. Així i tot altres col·lectius de llauradors l'han utilitzat. La "Marxa Verda" dels llauradors dels cítrics va ser un total fracàs per la desatenció per part del Ministre.

Finalment davant del repertori de mobilitzacions esmentats, noves formes de mobilització estan sortint, queda palès el dinamisme que Tilly pregonava en els repertoris d'acció col·lectiva, els canvis en el model productiu o de marketing amb la denominació d'origen, o altres models com l'economia del bé comú o les cooperatives.

En l'últim apartat amb el "Model Polític", a més a més, de la falta de resultats mitjançant actuacions individuals els llauradors es consideren poc representats per l'Estat (desaparició de la figura del Ministre d'Agricultura en la legislatura passada). Transmet una pèrdua d'importància del sector agrícola i pèrdua de força alhora de defensar els interessos dels llauradors tant dins de l'Estat com a la Unió Europea.

La capacitat dels llauradors de ser escoltats augmenta considerablement mitjançant l'associació AVA-ASAJA, ho confirma la visita d'una delegació d'aquesta associació a Brussel·les i les diferents audiències atorgades als representants d'aquesta associació que serien impensables a nivell individual.

Pertanyer al mercat de la Unió Europea comporta acomplir les seues exigències, però no els garanteix la venda dels seus productes i menys encara la venda a un preu equilibrat dins la cadena alimentaria.

El llaurador transmet una sensació d'impotència i poca confiança en l'efectivitat de les mobilitzacions promogudes per l'associació AVA. Pot ser aquest un motiu per a la poca participació limitat la mobilització. Però de tota manera el llaurador sap que l'associació fa una feina important. El darrer punt que he considerat motiu per a la poca mobilització són les poques perspectives de futur de l'agricultura.

Finalment la poca incidència i la poca mobilització han fomentat mobilitzacions diferents. Per exemple les mobilitzacions destinades a influir en la llei o altres tipus com mobilitzacions per millorar el producte amb la Denominació d'Origen i també formar una cooperativa.

En el cas nostre de democràcia consolidada hi ha una ampla tolerància per part de l'Estat i dona facilitats però sempre hi ha un cert grau de repressió. Els llauradors s'expressen pacíficament i hi ha pocs conflictes violents. Per contra els nostres llauradors tenen poca capacitat d'incidència en la nostra societat democràtica. El sistema polític existent a l'Estat i a la UE no ofereix una via eficaç per a fer sentir la seua veu.

En l'arena europea també cal considerar l'existència de més grups de pressió reivindicant les seues necessitats. El grup més preparat exercirà més pressió a l'administració en detriment dels altres.

Per concloure l'estudi, podem dir que el marc teòric emprat i el model d'anàlisi ens ha permès analitzar a fons el cas dels llauradors d'arròs de l'Albufera i adonar-se del caràcter dinàmic de les mobilitzacions realitzades. S'aconsegueix un nexa per a la comunicació i negociació entre un col·lectiu de la societat civil i l'administració. Els resultats obtinguts no són gaire satisfactoris. Els llauradors reclamen amb les mobilitzacions atenció i acció per part de l'Estat i han recollit la falta d'efectivitat de l'Estat inclús aplegant a enderrocar instruments institucionalitzats.

Les reclamacions des del sector agrari parteixen per una estabilitat de preus que cobreixen els costos de producció i per evitar l'especulació en productes bàsics per a l'alimentació de la població.

Canviar les regles procedimentals instaurades pot contribuir a solucionar mancances en el sistema econòmic de mercat i afavorir l'equitat en la distribució dels beneficis de la cadena alimentària.

Encara que l'anàlisi no és transcendental en la solució de les problemàtiques del col·lectiu de llauradors, sí aporta cert grau d'optimisme respecte a les perspectives de futur del col·lectiu. La lluita incansable de AVA junt a les noves perspectives basades en "donar-li la volta a la truita" ens transmet la possibilitat de tenir un lloc a la societat.